

papers *retulat*. Funerals» 1789, *DAG*), per influència del qual, *ròtol* fou substituït per *rètol*, forma que en català s'ha imposat ja d'antic: *AlcM* en cita un exemple de 1541; i es troba, segons el *DAG*, en els Ss XVI i XVII; «trenta y cinc liures reals degudes per la pedra y *retul* que ha fet y posat en lo pont nou ---», doc. València a. 1599 (*ACCV* VIII, 101), en el *Dietari* de Jer. Pujades (c. 1600, veg *entortolligar* a *TÒRCER*). Però en català el verb *retolar* tingué més vigència, plaent encara a Verdguer: «... ninas de Montanya --- dema-¹⁰ ní l'arpa de las cordas d'or --- pera *retolar-me*, tonto de mi, lo cantor de vostras amoretas», escrit de 1865 (*Inèd* Casac. I, 177).

«Inclouhen ses parets --- urnas de èbano ab christalls, plenes de reliques de sants màrtirs, ab sos petits *rètuls*», B. de Maldà (*Excurs.*, 134); «*ALEIX* És dir que ara potsé qualsevol *brètul* / viu dintre al cor que tu per mi tenias? / *TANA*. Quan tu te'n vas anà, hi vaig posar *rètul* / y me'l varen llogà, fa quinze dies», *Pitarrà* (*La Venjansa de la Tana, Gat* I, 462). Avui²⁰ general en cat central etc, i també popular en tot el domini lingüístic, sense excloure'n el val: *rètul* Lluçena (1935), *Sollana* (1962) etc En cast, i en què *rétulo* i *retular* també es documenten des dels Ss XVI-XVII, fou reduït a forma vulgar per la reacció culterana, corrent ridícul que va repugnar sempre a la nostra gent *Retolació*, *-lador*, *-lament*

No és mot savi ni mig-savi el men. *ròtil* 'planta usada per fer lligalls' («Na Marieta espigola / i fa manades amb *ròtil*», cançó pop, *AlcM*) sinó mossarabisme³⁰ provinent de *ROTULUS* en el sentit llatí de 'rosca de serp', cosa clara per la terminació *-il* típica dels mossarabismes, i conservació mossàrab de la sorda entre vocals Un *ròsél* de freix 'cercle de fusta de freixe' crec que s'usa a Taüll (nota incompleta, 1982, crec usat per³⁵ subjectar les salmes o els cartrons): sembla que hagi de ser un derivat de *ROTA*, però si vé d'un *ROTICELLUS* (cf *ROTICINUS* i *ROTULUS*) el tractament fonètic no correspon al català (¿romanalla del pre-català ribagorçà?)

Dels francès *rôle* es prengué *rol* [Lab. 1840] en qualitat de terme nàutic, si bé sembla haver-n'hi ja alguna dada mall. del S XVI, guerra de les Germanies (*DAG*, *AlcM*), en la qual també es pot veure un reflex de l'ús nàutic. *Enrolar-se* (*DAG*) o *enrolar*; *enrolament* Del fr. *rouler* i alhora del seu succedani angl *rolling*, aplicats tots dos al moviment rutiladís de les onades, i després al del vaixell que es balanceja a l'impuls d'aquestes, és manlleu el nostre terme nàutic *+rola* o *+rolada* 'moviment impetuós de les onades, onat-⁵⁰ ge fort' és usual en les nostres costes. V. la nota d'Ant Tomàs Quevedo en la *Misc Fontserè* (429-433) sobre el *llevant de rolada*; a Calp m ha el refrany mariner: «Si calma el vendaval y per el Sur se té *rola* / és segur el temporal, en ['amb'] àuya hasta⁵⁵ la gola» (en la monografia *Calpe* de Llopis Bertomeu, p. 184).

L'adjectiu llatí *ROTUNDUS*, pertanyent a la mateixa arrel que *RŌTA*,¹³ va donar primer *redon* o *rodon*, *-ona*, que després s'ha reduït generalment a *rodó* o *redó*,⁶⁰

adaptant-se al tipus corrent dels adjectius terminats en *-ó*, *-ona* *Redon*, *redona*, són freqüents en Lull. «Con la luna fo plena e *radona*, enaxí com lo sol ---», «car l'aygua és *redona*, mou-se en viron e perlonc, segons lo seu bescurts de *sa rotunditat*, per la qual se mouen les ondes la terra ---», «los demonis --- estan en los inferns, qui és lo pus bax loc que sia, lo qual loc és dintre lo cor de la terra, qui és *redona*, a la qual va en gir lo fermament e lo sol e la luna», *Merav* (*NCI* I, 161; II, 33; *Do Pu*, Gili, p. 276, § 98 2).

El masculí és sempre en *-on* a l'E Mj. En l'*Ordonament* de Perpinyà *De les Costures dels Sartres*, de l'any 1303: «sia donat de gonela plana, ab 4 faudes, 11 drs. --- de cota francesa ab xiot e ab peyl, 2 s., 6 drs; de manteyl *redon*, tot raffit, ab peyl e ab paradora, de dona, 3 s, 6 drs ---, de manteyl de home, tot raffit, *redon*, ab peyl, 2 s, 6 drs.; --- de balandran *redon* apelat fons de tina, senes peyl, 2 s, 4 drs --- de manteyl *redon* de dona ---», *RLR* v, 328-9; també en altres docs ross de 1306 i 1310 (*RLR* VII, 54; *RLR* x, 242), i a Cerdanya: «pusquen penre de l'aygua del rech que ve als molis de Pugercerdà --- per un trauc *redon*, que sia de mesura, en *redon*, de un tornès d'argent ---» a 1318 (*RLR* xxxii, 150) «Per entendre açò pus palpablement, dic a cascú de vosaltres, parlant d'aquest vici de gola --- en la tua imaginació fes un cercle *redon* ab compàs ---», *Eiximents* (*Do Comp*, *NCI*, 47; *CoDoACA* XII, 320 3) Usat adverbialment: «cebes *redon* tallades» 'tallades en rodó', en el llibre de cuina de *StSovi* (*NCI* cxv, 118 8f, cf. «ceba gros tallada», 118 13f).

La forma en *re-* és la predominant a l'Edat Mitjana, fins en ross, en data ja avançada, S. xv «tasses --- *redones* ---» a 1421 (*RLR* xvi, 20); Muntaner, empor-⁴⁰ danès, també. «la significança de la corona és aital: que la corona qui és tota *redona*, e en *redonea* no ha començament ne fi ---» (§ 298, fets de 1328, Casac. IX, 28 21; l'ed Bofarull porta *rodona*, però no és tan de fiar) Trobem, però, ja algunes vegades la forma en *ro-*, almenys des de fi del S. xiv: «Respòs lo bou --- l'hom, per son servei nos fa tolre los botons en *rodon*, que Déu sap, senyor, quina pena és perdre-los!», *Eiximents* (*Terç*, § 496, *NCI* VI, 126 15); «les sues mames --- *rodones* ---», *BMetge* (*Somni* III, *NCI* III, 127 25, veg context a *PLANTA*); a propòsit de *ribàs* he citat *rodon* en l'*Inferno* trad per AFebrer el 1424 (xviii, 7) i crec que n'hi ha també un cas en el *Coll de les Dames* En canvi la forma analògica *redó* no crec que es trobi mai abans de la fi del S. xv, en el *Tirant de Galba* («tot lo braç li levà en *redó*», Ag IV, 143), i se'n citen testimonis en altres dos textos dels últims anys d'aquest segle (Isabel de Villena, *Quesuts* d'Albert lo Gran)

Fins avui s'ha conservat el masculí *rodon*, de forma medieval, en ross. i en molts NLL de quasi tot el domini *Camprodon*, molts *Purrodon*, *Mont-rodon*, *Puig-Redon* pronunciat encara així al peu de la Serra de Busa (terme de Navès, Cardener, 1959) En el domini ross. es manté viva aquesta forma: «I trapant los granners emplenats de silenci, / tot cambajó entir, tot for-